

MINORITETER OCH DUBBELMINORITETER

Bästa seminariedeltagare,

Min egen dubbelminoritetsbakgrund brukar jag beskriva med något som ofta sker då jag reser utomlands:

En ofta förekommande fråga under de möten som då sker är; Varifrån kommer du? Vad är din identitet? För min del blir frågan ganska komplicerad att besvara. Utmaningen ligger i att på ett enkelt sätt förklara att jag är född i Etiopien och vid sex års ålder blev adopterad till Finland, till en finlandssvensk familj. Då man fortsätter och berättar att Finland har två nationella språk att jag tillhör en minoritet som pratar svenska, märker man att diskussionspartnern börjar få en lite glasartad blick, och redan sneglar annanstans. En typisk följdfråga är ändå: Bor du i Sverige då? Då gäller det bara att ta några andetag och för tredje eller fjärde gången förklara hur saken ligger till.

Under två dagar har vi fått ta del av intressanta, inspirerande och informativa föreläsningar om hur man arbetar med dubbelminoriteter inom Norden och på vilka olika sätt man driver intressebevakning och främjar minoriteters rättigheter.

Det som har framkommit är att det förekommer skillnader i Norden, trots att vi är lika på många sätt.

Anna Caldén, ordförande för Finlands Svenska Handikappförbund, tog i inledningstalet upp hur bra lagstiftningen än är, så är det i vardagen som fördomar prövas och testas. Hur blir man bemött som funktionshindrad kvinna, homosexuell afghan, eller som döv same? Långt och mycket handlar arbetet om att trygga mänskliga rättigheter. Rätten att vara precis den man är och blir bemött med värdighet och respekt.

Eva Biaudet, minoritetsombudsman, redogjorde för sin egen arbetsbeskrivning, där övervakning av förbudet mot etnisk diskriminering, främjandet av etniska minoriteters och utlänningars ställning och rättigheter i Finland, och övervakning av polisens utvisningar av utlänningar ingår.

Hon beskrev även vad den kommande diskrimineringsombudsmannens uppgifter blir. Ombudsmannen får mandat att ge allmänna rekommendationer, hjälpa till med jämlikhetsplanering, fungera om medlare, ge utlåtanden om tillämpningen av lagen i enskilda fall, göra utredningar och initiativ, ge råd och skriva utlåtanden samt främja information, fostran och utbildning.

Tyvärr sträcker sig mandatet inte till diskriminering i arbetslivet, som efter en byråkratisk dragkamp också i fortsättningen stannar på arbetsskyddsmyndigheternas bord. För klienterna kommer det här säkert att vara förvirrande.

I Norge har en fjärdedel av fallen varit klagomål från funktionshindrade, och Biaudet hoppades att dylika fall skulle synliggöras även i Finland. Utmaningen ligger i att människor får information om till vilken myndighet de skall framföra sina klagomål.

Tuija Mustajärvi och Farah Ghahramani presenterade verksamheten som stödcentralen Hilma för funktionshindrade invandrare driver. Centret har funnits sedan 2002 och verkar sedan 2006 är under Handikappforum rf . Penningautomatföreningen RAY understöder verksamheten. Med en liten personalstyrka erbjuder Hilma den här målgruppen information om tjänster och rättigheter på alla språk, och ger hjälp med att ansöka om tjänster och fylla i blanketter. Den här formen av verksamhet är fantasisk och borde få mer uppmärksamhet, erkännande och understöd.

För en invandrare med funktionshinder är det sannerligen inte lätt att orientera sig i det finländska blankettjungel och få den service man är berättigad till. Här ser jag en möjlighet för samarbete mellan Hilma och SAMS. I detta skede finns det ett behov av utbyte av erfarenhet och kunskapsutbyte mellan dessa organisationer inom tredje sektorn. Kanske man kan hitta riktiga synergieffekter.

Seniorrådgivare vid Barn-, ungdoms och familjedirektoratet, John-Ingvar Kristiansen, behandlade ämnet personer med funktionsnedsättning med samisk bakgrund. Kristiansen erkännande krasst att man dessvärre inte vet speciellt mycket om samer med funktionshinder. På grund av en systematisk diskriminering av samer som pågick under mycket lång tid, har många samer på grund av skam hemlighållit sin kulturella identitet. Först vid en svår demens har personerna börjat prata sitt gamla modersmål, och omgivningen är helt oförberedd på förändringen. I Norge finns det 75 000 samer men forskningen kring dem är så gott som obefintlig. I befintlig forskning har man dessutom på ett mycket konstigt sätt problematiserat samernas tvåspråkighet. I tillägg kan man anse det konstigt varför hörselskadade eller döva samer inte har ett samiskt teckenspråk, dvs blir "talande" samer, utan använder norskt teckenspråk. Samhället i stort har stått helt oförstående till den samiska kulturen och inte tagit den i beaktande när det gäller myndighetsfrågor.

Jag misstänker stort att situationen i Finland påminner om den som råder i Norge. Här har det uppmärksammas fall där samiska barn inte får möjligheten att gå på samiskt dagis. Samerna bor över hela landet och många har bosatt sig i Helsingfors. Så småningom har ett kulturellt uppvaknande skett hos samerna, och de har fått gehör för att grunda en samisk dagvårdsgrupp i daghemmet Troolaris i Helsingfors. En självklar rättighet borde det ju vara!

Jag ser fram emot de tre åriga nordiska komparativa forskningsprojekt som ska uppmärksamma situationen för personer med funktionshinder med samisk bakgrund. Kristiansen är hjärtligt välkommen att komma på nytt för att berätta vad forskningen kommit fram till.

Det finlandssvenska teckenspråket håller på att dö ut. Så alarmerande beskrev Janne Kankkonen läget. Sedan teckenspråkskolan i Borgå stängdes 1993 har det inte ordnats skolgång för döva barn – och endast fyra tolkar finns nu att tillgå. Passiv assimilerings är lika med att inga åtgärder har gjorts för att förbättra situationen. Endast finska teckenspråkskurser ordnas för tolkar.

Det är mycket beklämmande att ta del av Jannes historia, där han berättade att hans familj tvingades flytta till Sverige för att fortsätta ha sina barn i teckenspråkskola. Enligt statistik från 2008 finns det i Finland 5000 personer med finska som teckenspråk, varav 150 är finlandssvenska. En sådan minoritet i minoriteten riskerar att drunkna helt. Det är positivt att Janne orkar kämpa för att det finlandssvenska teckenspråket ska överleva. Men det behövs resurser på lång sikt, samordning och en ökad medvetenhet om de dövas situation. Just nu jobbar Janne med att dokumentera, samla en ordbas, försöka få projektmedel för forskning och översätta material från finskt till finlandsvenskt teckenspråk. Det finlandssvenska teckenspråket bör få ta plats, synas och stärka sin identitet.

Vi hade under de här seminariedagarna flera intressanta arbetsgrupper, med teman som "Mutual misunderstanding and disrespect - Disabled immigrants and Finnish society", "Arbetslivsträning eller arbete med stöd, vad säger klienten", "minoriteter inom minoriteter - hur förstå dubbelminoriteter" och "att granska sin verksamhet ur ett normkritiskt perspektiv".

Jag är säker på att diskussionerna i arbetsgrupperna lett till nya tankegångar, frågeställningar, nätverksbyggande, och gett nya arbetsverktyg till deltagarna.

Idag inledde vi dagen med forskare Øysten Spjelkaviks undersökning "What should we expect from a Job Coach/Employment Specialist".

Spjelkavik tog fasta på Job Coachens viktiga framtidsuppgift: att i högre grad lära sig saker om arbetsplatserna och arbetsmarknaden, för att bättre kunna hjälpa sin klient, och även arbetsgivaren.

Medan situationen är något bättre i Norge är väl situationen i Finland fortfarande den att det är svårt att ens hitta arbetsplatser som är villiga att ta emot personer med olika funktionshinder i vanliga arbetsmiljö – vi skapar fortfarande hellre skyddade arbetsplatser. Jag delar också Spjelkaviks åsikt att man i större utsträckning borde använda sig av vanliga arbetsplatser där man får arbetsträning, framom arbetsverkstäder.

Danska Handikappsorganisationens projekt Dubbelminoriter, under ledning av Sara Kudsk-Iversen, Leni Grundtvig Nielsen och Danny Marius Dalgaard, har uppmärksammat personer med etnisk minoritetsbakgrund och funktionshinder. De här personerna är i en verklig riskzon för marginalisering och isolering, eftersom de utgör en målgrupp som handikappsorganisationerna har haft svårt att nå.

Projektets förhoppningar är att genom samarbete mellan handikappsorganisationer, etniska föreningar och frivilliga organisationer som jobbar med integration nå längre i arbetet för lika möjligheter till delaktighet. Här drar jag åter gärna en inhemsk parallell till möjlighet för ett ökat samarbete med stödcentret för funktionshindrade invandrare Hilma, övriga handikappsorganisationer, samt organisationer i tredje sektorn som arbetar med invandrare.

Ingrid Burman, ordförande för Handikappsförbundet i Sverige, uppmärksammade de genensamma trenderna i Norden på handikappsområdet: ökad fokus på rättigheter, ökad betydelse av informationsteknik, ökad konkurrens om resurser samt fortsatt utanförskap både i skolan och på arbetsmarknaden. I allt högre grad delegerar man ansvar från stat till kommun. Den här utvecklingen sker på gott och ont. De nordiska länderna har på olika sätt skapat verktyg för att tackla det gemensamma målet, nämligen att avskaffa all form av diskriminering. Handikappsförbundet har lyckats mycket bra med ett samarbete med SVT där man jobbar för att synliggöra olika former av handikapp i barnprogram. Detta arbete har skett under tioårsperiod, och det har burit frukt. Programledare och övriga deltagare med olika handikapp har synts i etern och fungerar som goda förebilder. Det här är en samarbetsform vi kunde använda oss av också i Finland.

Det är synnerligen beklämmande att Finland inte ännu har undertecknat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionshinder. Detta måste åtgärdas snarast.

Vi fick också ta del av en paneldiskussion där man diskuterade om situationen ser ut i Norden för minoriteter och dubbelminoriteter. Panelisterna Stina Sjöblom, THL (Finland), Ulrika Krook, SAMS (Finland) och Ingrid Burman, Handikappförbunden (Sverige) som är medlemmar i Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, var rörande eniga om att nordiskt samarbete är viktigt och att man måste arbeta för att värna om det. Nordiskt samarbete ger styrka för det arbete som sker på EU-nivå.

Vi har under två intensiva dagar fått ta del av intressanta diskussioner. Som med så många andra seminarier man deltagit i känns det lite tudelat: å ena sidan är man entusiastmerad av nya idéer – det känns som om vi kunde lösa alla problem bara vi får komma på jobb i morgon.

Å andra sidan vet vi att verkligheten mal lite långsammare, och att nästan inga förbättringar sker över en natt. Det kommer att behövas långvarigt och ihärdigt arbete. Men åtminstone har vi fått god vägkost för vandringen. Och jag tror jag talar för alla här när jag säger att jag gärna vill se en uppföljning på det här seminariet.

Ett stort tack till alla arrangörerna, det gjorde ni bra!